

Matthew McGonagle Bentsen

Moderne slaveri

Grensen mellom frihet og ufrihet

Ord: 5613

SANT2900 Bacheloroppgave i sosialantropologi

Trondheim, mai vår 2023

Norges teknisk- naturvitenskapelige universitet

Fakultet for samfunns- og utdanningsvitenskap

Institutt for sosialantropologi

Kunnskap for en bedre verden

Innholdsfortegnelse

Innledning.....	3
Litteraturgjennomgang.....	4
Begrepsredgjørelse.....	4
Fagdebatten om slaveri	4
Konseptualisering av moderne slaveri.....	5
Migrasjonsregimet.....	7
Migrasjons rettigheter	8
Empiriske eksempler	9
Prisen for en ren bil	9
Migrant arbeidere i Qatar.....	10
Drøfting.....	11
Konklusjon	14
Referanseliste:	16

Innledning

Denne oppgaven skal ta opp hvordan mennesker blir utnyttet i en moderne verden hvor slaveri er avskaffet og er ulovlig globalt sett. Moderne slaveri er den nye etiketten på denne utnyttelses institusjonen. Denne oppgaven vil forsøke å belyse at slaveri er rundt alle den dag i dag og hvordan det forekommer. Oppgaven skal presentere hvorfor slaveri fortsatt er et meget aktuelt ord å bruke den dag i dag. Ikke bare i den antropologiske fagdebatten, men også i dagligdags språk. Slaveri er et område som ikke har fått nok oppmerksomhet de siste årene (Calvao, 2016). Oppgaven vil fokusere på hva en slave er i dag slik at utnyttelse av migranter kan identifiseres og slik at rettighets brudd hos migranter kan identifiseres. Oppgaven forsøker å sette et søkelys på grensen mellom frihet og ufrihet gjennom denne problemstillingen; Dikotomien frihet og ufrihet, hva vil det si å være en moderne slave?

Institusjonen slaveri har en lang og mørk historie, fra antikken til den transatlantiske slavehandelen, denne slavehandelen varte fra rundt 1619 helt frem til 1865 da slaveri ble avskaffet i Amerika (The Guardian, 2019). Slaveri ble først gjort ulovlig offisielt av Haiti i 1804, hvordan ser det ut da over 200 år senere? I 1948 vedtok FN verdenserklæringen, i den står det at alle former for slaveri og slavehandel er forbudt (Fn.no, n.d., 2023). Ifølge FN (n.d., 2023) er cirka 50 millioner mennesker globalt offer for moderne slaveri, slaveri er forbudt i dagens samfunn hvorfor er det slik at mange fortsatt lever som moderne slaver? Hva vil det si å være fri i dagens samfunn, betyr frihet noe annet i Norge en det gjør i Qatar? Frihet over egen kropp og agenda er noe alle skal ha rett til, men hva vil det si i 2023 å være fri, frihet og ikke frihet er sosiale konstruksjoner, de konstruert av mennesker slik at mennesker kan skille rett fra galt.

I 2016 konstaterte den internasjonale arbeidsorganisasjonen (ILO) at totalen av mennesker som jobbet under slaveri tilstander var 21 millioner mennesker mens i 2018 konstaterte de sammen med Walk Free at tallene var betydelig større, hele 40,3 millioner (Landman, Silverman, 2019). Disse tallene viser at vi lever i en tid hvor antall slaver er det høyeste gjennom menneskers historie, det vil si vi har mer slaver på kloden nå en da slaveri var lovlig (Landman, Silverman, 2019). Moderne slaveri går under radaren, det er ikke like synlig form for slaveri, et offer for moderne slaveri blir ikke pisket eller blir holdt i bur eller med fotlenker og håndjern på en arbeidsplass. Det er vanskelig å få øye på, det kan være noen som leverer møbler hjem til deg eller vasker bilen din, det finnes utallige kreative måter mennesker blir utnyttet på, dette kan kalles for sosial dumping Noen eksempler av slike metoder av utnyttelse skal oppgaven gjennomgå.

Litteraturgjennomgang

For å svare på dette forskningsspørsmålet trengs det å forstå slaveri i et historisk perspektiv samt hvordan det har endret seg med tidene. For å sette fingeren på hva det vil si å være en slave i vår tidsalder skal oppgaven benytte meg av antropologiske artikler, deriblant *Unfree Labour* av Filipe Calavo publisert i *Annual review of Anthropology* samt *New slavery, old binaries: human trafficking and the borders of 'freedom'* av Joc Davidson. Disse to artiklene vil hjelpe å konseptualisere frihet og ufrihet slik at man kan forstå hva moderne slaveri betyr. Artiklene viser skillet mellom tradisjonelt og historisk slaveri som knyttes til den transatlantiske slavehandelen. Grensen mellom å være fri og ha frihet over egne valg og kontroll over egen agenda. Videre vil oppgaven benytte seg av to bøker for å ta et blikk inn i migrasjonsregimet for å bedre forstå prosessen migrasjon som fører til menneskehandel og utnyttelse som da blir anvendt til moderne slaveri. Disse bøkene er *The Age Of Migration* av Hein De Haas, Stephen Castles og Mark J. Miller fulgt av boken *The Migration Industry and the Commercialization of International Migration* av Thomas Gammeltoft-Hansen og Ninna Nyberg Sørensen.

Begrepsredgjørelse

Fagdebatten om slaveri

Jeg stiller spørsmålet, er slaveri et relevant begrep å bruke i dag? *Unfree Labour* tar for seg to tverrfaglige tankemåter som kan hjelpe forståelsen og relevansen av slaveri å hva det er samt gjeld og utnyttelse av mobilitet. Den første tankegangen ser på former for tvang eller overbevisning samt utnyttelse av arbeids-motivert mobilitet eller "bondage" (Calvão, 2016), såkalt moderne slaveri og menneskehandel. Den andre tankegangen ser på vanskeligheter og avhengighet som normalisert, men den første tankegangen ser på dette som unntakssituasjoner (Calvão, 2016).

Diskusjon på temaet frihet og ikke ufrihet krever begrep og terminologi som beskriver situasjoner av utnyttelse. Slaveri er en del av den terminologien og sitter på en viss slagkraft og retorisk kraft. Dette ordet er en relevant del av en verktøykasse for diskusjoner om lov og politikk (Calvão, 2016). Ordet slaveri er fundamentalt for å kunne analysere historiske formasjoner basert på økonomiske institusjoner som kapitaliserer på "human bondage" (Calvão, 2016). Definisjonen av slaveri som sosial kategori kan være vag og utydelig. Slaveri

i praksis fra det romerske imperiet frem til den transatlantiske slavehandelen, denne foregikk på plantasjer og virker å være tilsynelatende klar og tydelig, men Calvao (2016) mener at kategoriseringen av mennesker innenfor rammene til slaveri som et konsept er vagt med vilje. Denotasjonen til slaveri virker å være åpenbar, men når en dykker litt dypere i overflaten er ikke slaveri det samme før som det kan være i dag eller vil være fremover.

Konseptualisering av moderne slaveri

Davidson ser på menneskehandel, smugling og migrasjon i sin artikkel. Hun forklarer at menneskehandel er bare en stor trakt som mange utnyttelsesformer går i gjennom (Davidson, 2010), noen lovlig og noen ulovlig forteller hun. Slaveri kan være en av disse konsekvensene for menneskehandel. Davidson beskriver slaveri konkret med tre aspekter, den første er de ufrivillige omstendighetene rundt en situasjon, at slaver ikke kan forlate sin uønskelige situasjon. Den andre er grov økonomisk utnyttelse, hvor den utnyttede ikke blir kompensert for sitt arbeid i det hele tatt eller ikke nok for å dekke essensielle daglige behov og det siste aspektet er bruken av vold eller trusselen og muligheten for vold (Davidson, 2010). Disse tre aspektene kan det trekkes en tråd ifra tiden av den transatlantiske slavehandelen og helt frem til i dag gjennom de empiriske eksemplene senere i teksten. (Davidson, 2010).

Moderne slaveri er ofte tilknyttet arbeidsutnyttelse, men hvor går linjen mellom slaveri og såkalt «free wage labour»? (Davidson, 2010, s. 3). Det er ingen tydelig strek mellom disse formene for utnyttelse. Når det snakkes om arbeidsutnyttelse er det i situasjoner hvor det individuelle mennesket står mellom et valg av en dårlig situasjon og en litt bedre en, valget faller på det «lesser evil» (Davidson, 2010). Et offer blir utnyttet når de står i en meget sårbar posisjon hvor de ikke står med noe bedre valg, de blir ikke tvunget med makt til å arbeide, men de får heller et valg om å sulte i hjel, bli torturert, bli satt i fangenskap eller bli satt i fare (Davidson, 2010). Det argumenteres for at man kan skille mellom slaveri og ikke slaveri ved friheten man har til å velge hva man vil gjøre, men et offer for moderne slaveri kan ha inngått dette selv dette er faktumet ved slaver på en plantasje.

Davidson sier at en av kjerne aspektene av frihet er mobilitet, både i form av fysisk og lovlig mobilitet. For i gammeldags slaveri ble slaver ofte holdt i bur og det var under loven eid av en annen person (Davidson, 2010). Nå med moderne slaveri er saken en annen, nå er det en form av bondage som binder og holder en person bundet i moderne slaveri. Bondage

beskrives som en form for slaveri som ikke er fysisk. En moderne slave er tilknyttet sin utnytter gjennom en sosioøkonomisk kobling som vil gjøre det umulig for en å forlate. Bondage er sentralt i dikotomien frihet og ufrihet, det er en av kjerne aspektene av inngått slaveri.

Får å skjønne hva slaveri betyr i vårt moderne samfunn må se på hvordan unfree labour og slaveri skiller seg fra hverandre eller om de gjør det i det hele tatt. Hvis en ser på de systematisk og historisk kan man se et skille, et skille som Calvao sier gir antropologer uro. Kontrasten mellom de er et system som hovedsakelig operer med eierskap over noen som produserer en vare eller tjeneste, og en prosess hvor lønn er utbyttet for produksjon av tjenester eller varer (Calvão, 2016). På dette viset kan en se på det sistnevnte systemet som en kapitalistisk prosess hvor en tjener lønn og da ikke blir ansett som slaveri (Calvão, 2016). Selv om logikken for kapital er absurd forteller Calvao (2016), samt at det er en overbevisende form for dominasjon i prosessen. Her kommer essensen av hva unfree labour betyr. Karl Marx sin standard definisjon av betalt arbeid eller gratis arbeid er fortsatt tvunget, men ikke av en institusjon som slaveri, men av det imperative utvekslingen av lønn som er kritisk for overlevelse (Calvão, 2016). Calvao forteller videre at distinksjonen mellom slaveri og unfree labour ikke er ulike hverandre og at utvinningen av arbeid ifra underdanige individer ikke er begrenset et historisk tidsrom eller geografiske områder (Calvão, 2016). Det er ikke en monolitisk institusjon.

En av nøkkelordene til denne artikkelen er usynlighet, men hva betyr det i relasjon til slaveri? Calvao forteller finnes det flere forskjellige etiketter på slaveri, menneskehandel, gjeldsbinding eller inngått slaveri (Calvão, 2016). Ved å navngi tvunget arbeids domenet med disse etikettene forteller at de er usynlige til verden. De er arbeids kategorier som også er ubeskyttet samt uregulert og ulovlig (Calvão, 2016). Dette defineres som eksternt til lovlig og regulert arbeid. Calvao forteller videre at disse domeneene er en essensiell del av den globale råvarekjeden (Calvão, 2016). Mennesker forestiller seg at slike domener ikke er en del systemet, men de er ekstremt viktig for flyten av disse kjedene (Calvão, 2016).

Det finnes mange etnografiske eksempler på som viser akkurat hvorfor et slikt ord fortsatt har sin plass i dag. Både i Sør-Asia og i USA finnes det etnografiske eksempler fra antropologiske studier som viser til gjeldsarbeid og andre former for “unfree labour” (Calvão, 2016). I USA er det gjort studier på service industri arbeidere som jobber under gjeldstilknytning, de anser dette selv som en form for slaveri (Calvão, 2016). Migrant

arbeidere i seg selv er ikke hjelpeløse en slik situasjon selv om de er meget sårbare. Deres sårbarhet og letthet for å påta seg gjeld gjør at de lett kan bli tatt nytte av og inngå en gjeldstilknytning gjennom arbeid. Da blir mange knyttet til sine arbeidsgivere som slaver (Calvão, 2016).

Migrasjonsregimet

En viktig faktor av moderne slaveri er migrasjonsregimet, denne internasjonale prosessen er med å fasiliterer flyten, transporten og kontrolleringen samt begrensningen av migranter som skaper arbeidskraften som er utnyttet av moderne slaveri. Migrasjonsregimet består av statlige og ikke statlige aktører (Gammeltoft-Hansen & Sorensen, 2013). Disse aktørene organiserer og kontrollerer den konstruerte industrien som er bygget opp av migrasjons mobilitet. Disse aktørene består av fire ledd, de som er tilretteleggere som strekker seg over juridiske grenser både lovlig og ulovlig på formelle og uformelle grenser. Neste ledd er bedrifter som kontrollerer og begrenser hvem som krysser slike linjer. Tredje ledd er bedrifter som fokuserer på å redde flyktninger og offer for menneskehandel, det siste leddet er hovedsakelig organisasjoner som opptrer ulovlig stort sett (Gammeltoft-Hansen & Sorensen, 2013).

Sammenhengen mellom migrasjonsregimet og hva en moderne slave er finner man i flere av leddene til migrasjonsregimet. Det første leddet av regimet er "initiation" (Gammeltoft-Hansen & Sorensen, 2013). Denne sektoren av regimet har en kritisk rolle, denne sektoren består av entreprenører som ansettelses byråer og statlige bedrifter, samt smuglere. Disse entreprenørene er migranter helt avhengige av, først og fremst er de med på å bygge opp infrastrukturen til migrasjonsregimet. De jobber for å guide samt transporten av migranter, enten lovlig eller ulovlig (Gammeltoft-Hansen & Sorensen, 2013). Dette bringer oss til de ulovlige aktørene. Migrasjon har kun blitt vanskeligere, som resultat av det er ulovlig og udokumentert migrasjon blitt mye farligere, samt mye dyrere. Aktører som ble beskrevet som ulovlig tidligere består av ansettelses entreprenører samt kriminelle nettverk og organisasjoner samt narkotika kartell (Gammeltoft-Hansen & Sorensen, 2013), organisasjoner som har vært orientert opprinnelig rundt smuglingen og distribusjonen av narkotika, men i senere tid har de utvidet inn i andre høyt profilerende sektorer av smugling (Gammeltoft-Hansen & Sorensen, 2013).

Migrasjonsregimet kapitaliserer på migrasjons-mobilitet, dette består av endringen av bo område på tvers av administrative grenser både nasjonalt og internasjonalt (De Haas, 2020, s.

22). Dette kan være både midlertidig og permanent, samt det kan være diversifiserte motiver bak (De Haas, 2020, s. 22). Linjen vi kan trekke mellom utnyttelsen av mennesker gjennom moderne slaveri og migrasjonsregimet er hvordan aktører spiller på utsatte menneskers behov eller overbevisning av migrasjon-motivert av arbeid.

Migrasjons rettigheter

For ulike typer migranter kan det være krevende å migrere. Kaye (Davidson, 2010) argumenterer for at trafficking, smugling og migrasjon er separate elementer, men at de er sammenhengende. Grunnen til at Davidson vil se på disse tre elementene sammen i teksten fra et trafficking ståsted er for å ta opp relasjonen og dynamikken mellom trafficking og migrasjons rettigheter, for å ta opp spørsmålet om disse kan påvirke hverandre positivt (Davidson, 2010). Hvis migranter hadde bedre rettigheter ville de vært like utsatt for utnyttelse? Kaye forteller at selv om de er overlappende er menneskehandel fundamentalt annerledes fra smugling og migrasjon, men hvis man ser på de under samme forstørrelses glass kan man adressere et større spekter av migrasjonsregimet for å utvikle lover og regler slik at migranternes menneskerettigheter ikke blir så ofte neglisjert (Davidson, 2010).

Det er en binær opposisjon mellom slaveri og frihet er viktig å frem slik at en kan forstå bedre hvilke menneskerettigheter blir brutt gjennom flyten av migranter gjennom et usynlig, uregulert og ofte ulovlig migrasjonsregime (Davidson, 2010). I moderne liberale samfunn har vi røtter i en form for sosial kontrakt som garanterer mennesker både politisk og økonomisk frihet, noe vi ser som basale menneskerettigheter vi har krav på i liberale kapitalistiske demokratiske samfunn i den vestlige verden (Davidson, 2010, s.3). Poenget med denne distinksjonen er at slaver ikke kan plasseres tilbake i tid til «pre/non-capitalist world» som man har kjennskap til. Det er ingen lett oppgave å forsøke og skille slaveri og frihet, men en distinksjon som er definerende for slaveri er at mennesker blir utsatt for det og blir behandlet som eiendom (Davidson, 2010).

Davidson forteller videre at det er oppstått mange saker fra innenlands arbeid i UK. Såkalte slaver blir trafikkert inn i landet av velstående utlendinger eller diplomater, de blir satt til arbeid i mange timer med lite eller ingen lønn, med sine familier i nød er de i en svært sårbar og desperat situasjon (Davidson, 2010). De blir ofte utsatt for fysisk og seksuell vold. Disse migrantarbeiderne blir ofte fratatt pass slik at forsøk på å komme seg ut av landet blir umulig eller svært vanskelig. Et slikt forsøk av rømning fra sin fæle situasjon kan ende med deportasjon og den beskylte kan nekte for alt som er blitt gjort (Davidson, 2010).

Empiriske eksempler

Prisen for en ren bil

Prisen for en ren bil er en Brennpunkt dokumentar av NRK. Dokumentaren gjør et dykk inn i tvunget arbeid i Norge. Fokuset er på to polske migrantarbeidere, Arseniusz og Bartosz (NRK, 2017). To menn kom til Norge i håp om bedre lønn for å kunne støtte sine familier hjemme i Polen. De jobbet begge to i en vaskehall på Strømmen Storsenter, og var en del av Handz On bilvask kjede (NRK, 2017). De to polske migrantene fikk kontrakt på 37,5 timer arbeid i uken med en timelønn på 120 kroner, men svært raskt innså de at dette ikke stemte (NRK, 2017,1:07-3:05).

De to polske migrantene ble grovt utnyttet, de måtte jobbe lange dager. Ofte over 10 timer i dårlige lokaler hvor temperaturene var veldig lave, samt at de ikke hadde riktige utstyr på seg til å håndtere farlige kjemikalier, oppå dette ble de tvunget til å jobbe når de ikke ville eller hvis det var mye kunder ble de trakassert til å jobbe mer og fortere (NRK, 2017). Disse arbeiderne fikk ofte ikke utbetalt lønn eller ikke nok lønn. I tillegg til disse arbeidsforholdene bodde de i en kjeller leilighet med fem andre som ikke var tilstrekkelige. De to polske arbeiderne fikk også trusler om vold og drap hvis de gikk imot sjefene sine (NRK, 2017,05:45-08:47).

Arseniusz og Bartosz så en mulighet for hjelp og kontaktet arbeidstilsynet og fellesforbundet, de så for seg at denne saken skulle være over raskt siden de hadde fellende bevis med lydopptak av drapstrusler og lydopptak av lønns tilbaketreking, men dette viste seg å ikke være saken (NRK, 2017). Ukene gikk, etter en stund rømte de fra vaskehallen, de bodde flere måneder i en bil sammen før de fikk hjelp av nav. De bodde på en hemmelig adresse samt at de fikk støtte økonomisk av nav, men etter at saken ble henlagt av politiet flere ganger ble de kastet ut og den økonomiske hjelpen ble stoppet (NRK, 2017). Da måtte de returnere tomhendt tilbake til Polen. Dessverre er denne saken med Arseniusz og Bartosz ikke et sjeldent fenomen i Norge, slike hendelser var det flere eksempler av i dokumentaren (NRK, 2017). Denne dokumentaren gir et innblikk i tvunget arbeid i Norge innenfor en bransje, vi blir introdusert for flere offer for noen av de samme utnyttelses metodene som de to polske mennene ble utsatt for. I dette eksemplet for moderne slaveri ser vi flere elementer som vi har nevnt tidligere i begrepsredegjørelsen, deriblant tvunget arbeid, frihet, trusler og lønn samt rettigheter. Denne saken er et resultat av sosial dumping, to polske menn har kommet til Norge for å skaffe seg for å tjene penger som de skal sende hjem for å støtte familien sin.

Sosial dumping for dem betyr at de må ta en lavere lønnet jobb som norske borgere ikke ønsker å ta.

Migrant arbeidere i Qatar

Qatar var i 2022 vertene for verdensmesterskapet i fotball, ved kombinert bruk av en akademisk artikkel og et innlegg i The Rolling Stones Magazine bestående av intervju av migrant arbeidere som var offer for moderne slaveri i Qatar, skal vi se på den allerede kontroversielle arbeidsmigreringen i Gulf området (Badar & Vora, 2022). Mesterskapet i Qatar har økt antall arbeids migranter i landet, dette har resultert i internasjonal oppmerksomhet på arbeids utnyttelses dilemmaet. Slaveri er et ord som kan forbindes historisk sett langt tilbake i tid og til et geografisk område. Den transatlantiske slavehandelen bar store preg av rasisme.

Qatar har brukt milliarder av dollar til å bygge opp infrastrukturen av landet for å forberede til mesterskapet, de har bygd stadioner, hoteller, ny t-bane i hovedstaden samt en helt ny by for turister (Badar & Vora, 2022). Migrant arbeideren som er satt til konstruksjonen av disse anleggene har tatt sosiale medier i bruk for å vise verden hvordan de behandles av sponsorene sine samt hvordan de lever. De lever i overbefolkte lokaler i stekende varme, Qatar sitt migrant sponsor system "kafala" har helt siden 70 tallet tillat bedrifter utnytte sine arbeidere (Badar & Vora, 2022). Dette systemet binder en migrant til sin arbeidsgiver, deres arbeidsgiver står for migrants visa bevis, denne avtalen binder dem til å jobbe for kun en bedrift, de må opprettholde arbeidet sitt for å kunne forbli i landet (Badar & Vora, 2022). Helt frem til 2021 var det ikke lov å bytte arbeidsgiver, noe skapte meget stor makt ubalanse mellom lavt tjenende migranter og arbeidsgivere (Badar & Vora, 2022). Migranter fra det globale sør har vært mer utsatt for utnyttelse av kafala systemet, gjennom visa supplert fra kafala systemet er migranters rettigheter og betaling knyttet til passet deres, dette har ført til segregering av migrant grupper (Badar & Vora, 2022). Artikkelen presenterer behandlingen av migrant arbeiderne og bruddene på deres rettigheter som et eksempel av rasistisk kapital, logikken av rasistisk kapitalisme er forklart slik; under en kapitalistisk styreform kan ikke alle være like og da begynner rasisert devaluering av mennesker (Badar & Vora, 2022).

Et mesterskap bygd på moderne slaveri forteller daglig leder fra menneskerettighets og arbeids rettighets organisasjonen Equidem til Rolling Stones (Sullivan, 2022). Artikkelen i bladet Rolling Stones presenterer flere offer for gjeldstilknytning, tilbakeholdt betalinger, helsefarlige arbeidsforhold, utilstrekkelige boforhold samtidig som deres evne til å snakke ut om problemet deres blir kvalt. Qatar og FIFA lovet reformer for arbeidere og beskyttelsen av

arbeidere da de ble tildelt vertskapet over et tiår siden, realiteten er at dette ikke stemmer. Anish Adhikari Awoke var en av de mange uheldige migrantene som arbeidet i Qatar, han forteller Rolling Stones skrekkehistorier om sin tid der, fra kvalme av rotten mat til begrenset vann tilgjengelig for arbeiderne (Sullivan, 2022). Han forteller om lange arbeidsdager på 14 timer i ekstrem varme, han forteller videre at nesten all lønnen hans og ansatt fordeler hadde forsvunnet uten spor (Sullivan, 2022). Equidem slapp en ny rapport i 2022 som innholdet intervju fra Awoke og en annen kollega som beskrev hvordan den statseide HBK oppdragsgiveren unngikk FIFA sine inspeksjoner av stadioner under konstruksjon,

The inspectors are coming! The inspectors are coming!” He says the royal-owned construction firm used the fire alarm “as a tactic” to herd workers outside, load them onto buses back to their surveilled camp, and apparently suggest to FIFA’s monitors that more than 4,000 migrants were out to lunch (Sullivan, 2022).

Manju Devi forteller Rolling Stones at hun tryglet på sine knær til lånehaiene som hadde lånet penger til sin ektemann med en årlig rente på 36% (Sullivan, 2022). Mannen hennes hadde sendt hjem mer en 150-dollar hver måned men, etter et tiår senere hadde de enda ikke betalt tilbake lånet han tok for å komme seg dit. En dag da han døde fra et hjerte infarkt fra antagelig på bakgrunn av arbeidet hans og forholdene skrev Qatar at hans dødsfall ikke var arbeidsrelatert slik at de ikke måtte betale erstatning (Sullivan, 2022). En analyse publisert av The Guardian i 2021 konstaterte med at 6500 migranter hadde mistet livet sitt siden tildelen av vertskapet av mesterskapet i 2010 (Sullivan, 2022).

Drøfting

Tallene fra FN er skremmende høyt, faktumet at millioner av mennesker i dag lever i en form for slaveri, ifølge FN er dette minimum 50 millioner (Fn.no, n.d., 2023). Slaveri er et gammelt ord som har historisk opprinnelse fra okkuperingen av det slovakiske folket utøvd av det Romerske imperiet (The American Heritage Dictionary, 2023), ordet er i senere tid blitt brukt til å beskrive en person som er eid lovlig av en annen person slik som i den rasiserte transatlantiske slavehandelen (Davidson, 2010). Slaveri er et konsept som vi kan plassere historisk og geografisk, dikotomien frihet og ufrihet er en uklar en i konteksten av moderne slaveri, men klassisk slaveri utbredt i en ikke kapitalistisk verden er en annen sak. Her er skillelinjene mellom frihet og slaveri tydeligere, slik som Davidson forteller var en slave en som var eid av en annen hvor alle rettigheter var knyttet eieren og inntekter tilhørte eieren samt at slaver ble holdt fanget med lenker og å håndjern eller i bur (Davidson, 2010).

For å kunne fortelle hva en moderne slave er kan det være hjelpsomt å vite hva å være en slave har betydd historisk sett frem til epoken av moderne slaveri. Klassisk slaveri skiller seg fra moderne slaveri på noen områder, men er like på andre. Likheter vi kan se mellom moderne slaveri og slaveri historisk sett er at de begge strider imot menneskerettigheter. Grove brudd på menneskerettigheter er en forutsetning for slaveri, men en nyanse fra gammelt slaveri til moderne slaveri er at det er vanskeligere å identifisere når en rettighet er blitt brutt. De to polske migrantene som kom til Norge i håp om en bedre fremtid kom med gode hensikter, det var ingen baktanke eller rettigheter som ble brutt. Det var da de ble ansatt av vaskekjeden Handz On at utnyttelsen begynte (NRK, 2017,1:07-3:05). Når en mann eller kvinne ble pisket på en plantasje for å ikke jobbe er det lett å se at en rettighet blir brutt, når de to polske migrantene ble pesteret for å jobbe fortere eller når lønnen deres ble holdt ifra dem er det ikke lett å se noe fysisk bevis på at en rettighet er blitt brutt.

Nå som vi vet hva slaveri har betydd historisk sett frem til i dag kan vi ta den samme dikotomien mellom frihet og ufrihet og legge den til moderne slaveri. For hva betyr denne dikotomien under andre premisser som er mer utydelige. Kanskje det punktet som er viktigst i defineringen av hva slaveri er frihet, friheten over sin egen kropp, friheten til å velge hva eller hvor man skal jobbe på lik linje som friheten til disse valgene man tar for seg selv er rett man har på grunnleggende rettigheter. Det er en korrelasjon mellom frihet og rettigheter, trossing av begge disse kjerne verdien er grunnlaget som skaper slaveri, både moderne og klassikk. Som sagt har vi tilført betydningen av frihet og ufrihet til klassisk slaveri, men når vi gjør den samme prosessen med moderne slaveri må vi huske på at migrasjonsindustrien som fasiliteter moderne slaveri er en usynlig industri (Calvão, 2016). Historisk sett var slaveri en institusjon som kapitaliserte på eierskap over et annet menneske, i denne nye usynlige institusjonen har slaveri mange etiketter, menneskehandel, prostitusjon, gjelds tilknytning og inngått slaveri (Calvão, 2026, s. 2), alle disse etikettene har felles mål om å utnytte mennesker for økonomisk gevinst. Denne nye slaveri institusjonen tilhører tvunget arbeids domenet, et domene som ikke er lovlig eller regulert, offisielt sett så eksisterer de ikke.

Moderne slaveri kan vi se på som en paraply, den representerer utnyttelse av et menneske, utnyttelsen forekommer gjennom overbevisning, tvang eller av "fri" vilje. Ja moderne slaveri kan være inngått av offeret selv, og ofte er dette realiteten. Denne paraplyen har flere grener av utnyttelsesformer, den første er "bondage labour" her har offeret inngått en kontrakt hvor de får midler til å reise til en plass for å jobbe, de bruker så mange år på å tilbakebetale et ugunstig lå med en lønn som ikke er rettferdig eller tilstrekkelig for arbeidet som de gjør. Den

andre er tvunget arbeid, her blir et offer holdt mot sin vilje og kan ikke forlate situasjonen de er i samt at de blir tvunget til å jobbe under utilstrekkelige forhold. En annen gren av moderne slaveri er menneskehandel, men her blir mennesker utnyttet flere ganger gjennom hele prosessen, først blir de trafikert for økonomisk gevinst, deretter kan de bli brukt igjen under en av de to første grenene uten noe bedre valg. Såkalt "the lesser evil" er et valg som mange migranter blir stilt med.

Det kritiske punktet som skiller moderne slaveri fra klassisk historisk slaveri er friheten til å velge, slaver under den transatlantiske slavehandelen hadde ikke frihet til å velge om de ville jobbe som slaver eller ikke. Awoke var en fri mann som valgte selv å reise til Qatar, han valgte selv å ta på seg et lån for å reise dit. Det som utgjør Awoke til en slave er at han ble utnyttet, han sto med et valg hvor han kunne enten bli i hjemlandet sitt å slite med å leve eller han kunne stase på å reise ut i verden for å tjene penger for et bedre liv for seg og familien hans, men det som da utgjør han til en slave er at han har inngått en kontrakt som han håper han vil komme bedre ut av en det han var før. Han ender opp med å inngå en form for «bondage» som knytter han til lånehaier, han sitter fast i en sirkel han ikke kan unnsnippe.

Slaveri har utviklet seg frem til i dag, moderne slaveri er blidt en konsekvens av kapitalisering av migrasjonsindustrien. Fra det andre caset vårt om migrant arbeidere i Qatar kan vi se et tydelig eksempel av dette hvor nesten alle kriteriene for moderne slaveri blir fylt. Både i Qatar og i eksemplet fra Norge blir flere av kriteriene for moderne slaveri oppfylt. I Norge er vi stolte av hvordan vi lever i et velferdssamfunn som praktiserer like rettigheter for alle, men er Norge en så flott nasjon når moderne slaveri kan forekomme på samme vis som det forekommer i Qatar. Et land som befinner seg i Gulf området og som er anerkjent for dårlig migrant representasjon og behandling av migranter.

I saken til de polske migrantene ble saken opprettet av politiet henlagt flere ganger, de mente at det ikke var tilstrekkelig med bevis for anklagene fra de polske arbeiderene (NRK, 2017). Flere institusjoner er på plass i Norge for å forsikre arbeidere sin velferd og at de får betalt slik de skal, de to polske arbeideren tok en sjanse ved å rømme fra vaskehallen etter trusler om vold, de oppsøkte både ILO og Arbeidstilsynet, en prosess ble igangsatt, men resulterte i ingenting. De var på akkurat samme plass et år senere, men denne gangen var de uten plass å bo samt uten penger, men det som gjør alt verre var at de allerede hadde brukt opp livslinjene sine uten avkastning. Et system som er på plass for å hjelpe både norske og ikke norske arbeidstakere. Verken politiet eller ILO eller Arbeidstilsynet hjalp de to migrantene i krise.

Denne saken tilhører der usynlige arbeids domenet som verken politiet eller Arbeidstilsynet la inn nok innsatts og arbeide for å avdekke (Calvão, 2016).

Konklusjon

Ettersom at oppgaven har presentert hva som karakteriserer en moderne slave er det viktig å forsøke å benytte denne informasjonen. Calvao (2016) skriver at «unfree labour» er et forskningsområde som ikke har fått nok oppmerksomhet i den antropologiske forskningssirkelen. Slaveri er og har vært et problem på en global skala, globalisering har ført til økt mobilitet. Både migrerende og ikke migrerende mobilitet, fremskritt innenfor teknologi og transport har gjort det lettere å reise mer. Kanskje kan de perspektivene som Calvao og Davidson presenterer sammen med forståelsen av migrasjonsregimet endre på hvordan antropologer tenker på migrasjonsindustrien. Det trengs en økt bevissthet om moderne slaveri som dilemma, hvorfor skjer det? Hvordan skjer det? Ikke minst hva kan antropologer bidra med for å bekjempe problemet. FN (n.d., 2023) har som mål at ingen mennesker skal leve under slaveri innen 2030. For at dette skal være mulig trenger migranter økt representasjon og hjelp i mottakerland. Slik som de polske migrantene som kom til Norge, de hadde rett til hjelp, men fikk ikke. Denne oppgaven kan hjelpe å forstå hvordan migranter blir sviktet i et system som ikke prioriterer dem. I Qatar og i Norge kan vi se at migranter ikke får den hjelpen de trenger.

Man kan argumentere for at temaet moderne slaveri, samt temaet ufrivillig arbeid og menneskehandel er svært relevant innenfor antropologien, både akademisk og i praksis. Gjennom studiet av eksiterende litteratur mener jeg det definitivt burde vurderes hvorvidt det ville lønt seg og brukt mer ressurser på å forske på disse problemstillingene ytterligere en hva som er blitt gjort fram til nå. Antropologi har en god del fokus på migrasjonsstudier og det har blitt utviklet rikelig med migrasjonsteorier om hvorfor migranter velger eller blir nødt til å migrere, samt hvordan migrasjonen oppleves formigrantene og systemet, og selv om jeg har funnet en god del studiet gjort på denne typen migrasjon hvor migrantene er ofre for uheldige situasjoner og utnyttelse og i verste fall tvang, kan man nok på bakgrunn av funn også vurdere at det kan være tilstedeværelse av mørketall. Kanskje er det viktig å utforske disse mørketallene for å bedre forstå migrasjon, og ikke minst for å belyse situasjoner som ha reelle konsekvenser for menneskeliv og kan være brudd på menneskerettigheter i ulik grad. Det er selvfølgelig interessant fra et akademisk perspektiv gjennom antropologien hvordan enkelte mennesker velger å utnytte av migranter i sårbare posisjoner, samt hvorfor. Hvor organisert og utbredt er det, og er det mye baktanke eller handler det om benyttelse av

muligheten som er fristende for mange? Men mest av alt er det viktig å sette større fokus på temaet i håp om at det kan resultere i forbedring av livskvalitet for de som er uheldige og befinner seg i en ugunstig situasjon.

For å oppsummere til slutt er dikotomien frihet og ufrihet tydelig helt frem til man tilfører den problemstillingen hva er en moderne slave. Da blir linjene mellom frihet og ufrihet utydelige. Det er vanskelig å identifisere noen som er ufri, omstendighetene og forholdene rundt en moderne slave kan være tilsynelatende normale. For de som var kunder til de to polske arbeiderne virket det muligens som at de bare var helt vanlige arbeidere i en vaskehall. Antropologer trenger å forske videre og avdekke flere saker av moderne slaveri for å identifisere feilene i lov systemer som tillater en enorm usynlig institusjon som moderne slaver. Antropologi kan videre tilby hjelp ved å identifisere hva en moderne slave er slik at andre kan få innsikt til roten av problemet med moderne slaveri. Det trengs flere antropologiske studier av dilemmaet slik at løsninger kan forekomme. Etnografisk forskning kan bidra med å få kjennskap til folk på innsiden slik at vi kan få et innblikk i livet til en moderne slave. Dette kan øke kjennskapen til en situasjon av utnyttelse slik at det kan lettere oppdages og håndteres. Forhåpentligvis kan denne videre forskningen hjelpe å belyse problematikken ved migranters rettigheter og bruddene mot dem. En annen måte antropologi kan bidra er ved å anvende det man allerede vet om temaet, antropologer kan samarbeide med NGO og statlige organisasjoner til å jobbe i feltet der utnyttelse skjer. Ved fremkomsten av kunnskap er handling krevet for å utnytte informasjonen i våre hender.

Referanseliste:

- Babar, Z. & Vora, N. (2022). The 2022 world cup and migrants' Rights in Qatar: Racialised labourhierarchies and the influence of racial capitalism. *The political Quarterly*, 93(3)
- Calvao, Filipe. (2016). Unfree labour. *Annual review of anthropology*, 45(1), 451-467.
- Davidson, Julia O'Connel. (2010). New slavery, oldbinaries: human trafficking and the borders of 'freedom'. *School of sociology and social policy, University of Nottingham*.
- FN. (n.d) *Internasjonal dag til minne om slavehandelen*. <https://www.fn.no/om-fn/fn-dager-kalender/kalender/internasjonal-dag-til-minne-om-slavehandelen>
- FN. (n.d). *ILO: 50 millioner kvinner, menn og barn i moderne slaveri*. <https://www.fn.no/nyheter/ilo-50-millioner-kvinner-menn-og-barn-i-moderne-slaveri>
- FN. (n.d). *Internasjonal dag for avskaffelse av slaveri*. <https://www.fn.no/om-fn/fn-dager-kalender/kalender/internasjonal-dag-for-avskaffelse-av-slaveri>
- Gammeltoft-Hansen, T. and Sorensen, N. N. (2013) *The Migration Industry and the Commercialization of International Migration*. 1st edn. Taylor and Francis
- Landman, T. & Silverman, B.W. (2019). Globalization and modern slavery. *Politics and governance*, 7(4), 275-290.
- Lie, Mari Allgot. (Manusforfatter & Regissor). (2017). – Prisen for en ren bil (Sesong 22, episdoe 10). [Episode i TV-serie]. Haugen, vibeke Furst (Redaktør), Brennpunkt. NRK. <https://www.ohchr.org/en/migration/migrants-vulnerable-situations>
- OCHR. (n.d). *About migration and human rights*. <https://www.ohchr.org/en/migration/about-migration-and-human-rights>
- OHCHR. (n.d.). *Migrants in vulnerable situations*. <https://www.ohchr.org/en/migration/migrants-vulnerable-situations>
- Sullivan, Matt. (2022, 9, november). 'A world vup built on modern slvery': Stadium workers blow the whistle on Qatar's 'coverup' of migrant deaths and suffering. *The Rolling Stones Magazine*. <https://www.rollingstone.com/culture/culture-features/world-cup-built-on-modern-slavery-stadium-workers-blow-the-whistle-on-qatars-cover-up-of-migrant-deaths-1234627582/>

The American Heritage dictionary. (2023, 14, mai). Slave.

<https://ahdictionary.com/word/search.html?q=slave>

The Guardian. (2019, 16, august). 400 years since slavery: a timeline of American history